

El dictador i els seus dimonis

Com molts altres autòcrates, l'antic amo de Bagdad té una debilitat: l'escriptura. Va acabar la quarta novel·la, 'Va-t'en, esprit maudit' ("Vés-te'n, esperit maligne"), el març del 2003, just abans de la guerra de l'Iraq. El diari 'Asharq al-Awsat' la publicà aquest estiu.

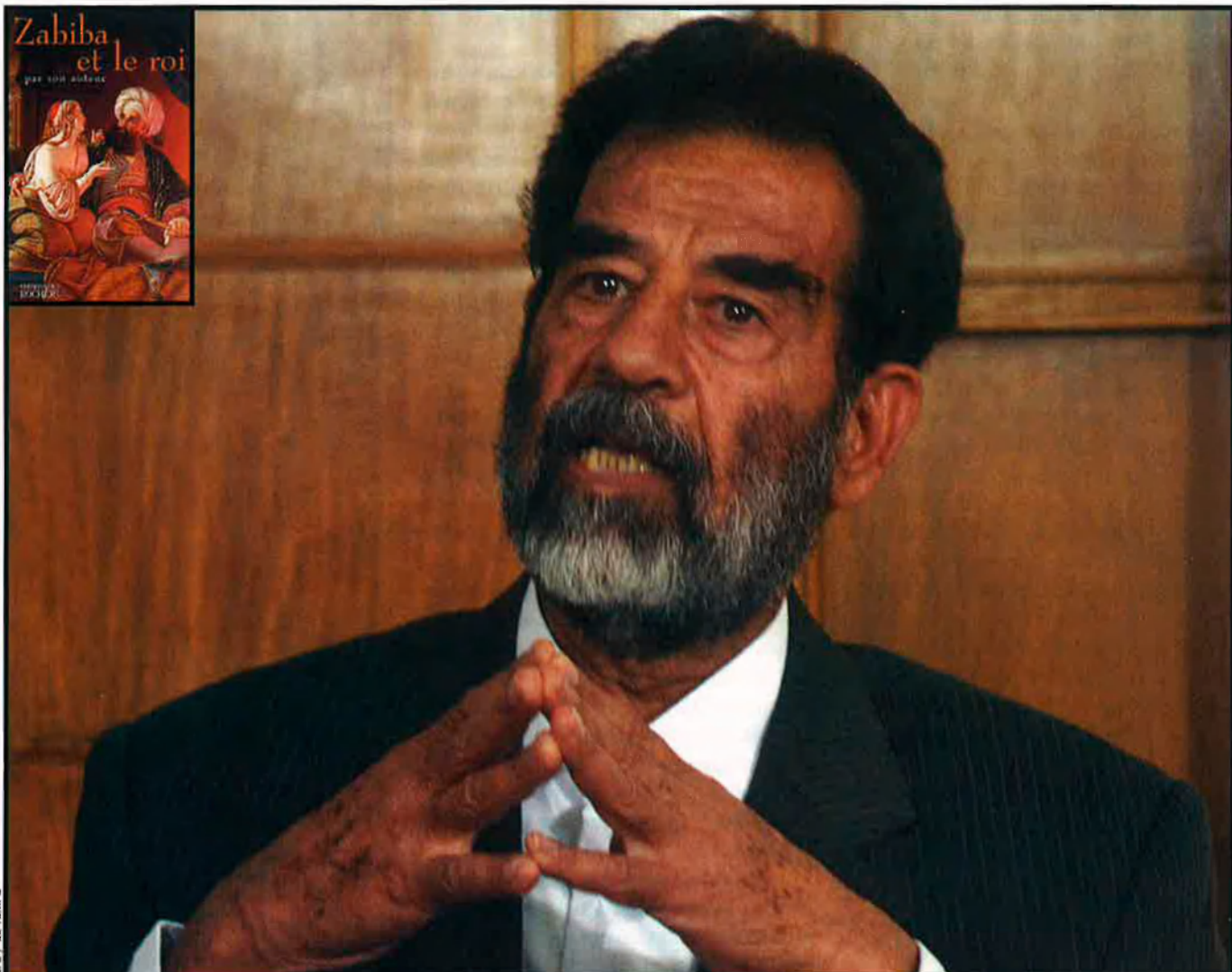
En una cel·la apartada de tot-hom, un home d'edat avançada i bigoti prominent escriu damunt d'una petita taula. Els darrers mesos, li ha canviat la vida. Ja no duu vestits de Gucci ni tints del cabell importats de França. Ja no té una cort que l'envolte. Ara per ara, els únics contactes que té amb l'exterior són alguna visita de la Creu Roja i els interrogatoris a què el sotmeten durant el procés judicial. No sap si la novel·la en què treballa, un relat èpic i al·legòric ple de passió i de venjança, veurà la llum algun dia. De moment, es titula *Le grand réveil* ("El gran despertar"), i ja sap que no tindrà la mateixa acollida que les quatre novel·les precedents. Al seu país, els llibres que ha escrit han estat lloats a bastament, i n'ha venut milions d'exemplars. Un, fins i tot, va ser adaptat en forma de sèrie de vint capítols, i fins i tot es va parlar d'incorporar les seues obres als currículums educatius. Després va canviar el règim.

Al llarg dels darrers vuit anys, Saddam Hussein s'ha forjat una carrera paral·lela d'autor de novel·les sentimentals i fantàstiques, farcides d'al·lusions polítiques gens dissimulades, de retòrica grandiloqüent i d'elements autobiogràfics. Ha publicat quatre novel·les en menys de cinc anys, un ritme intens per a un home que se suposava que desenvolupava una activitat molt absorbent. Hi ha molts homes d'estat i molts revolucionaris que han estat poetes o novel·listes d'èxit. Saddam Hussein forma part d'una tradició menys digna, la dels despotes que han flirtejat amb les arts.

De Neró a Napoleó, de Hitler a Mao, hi ha corpus d'obres prou importants perquè puguem parlar d'un gènere espe-

cífic: la literatura de dictador. Com en tots els altres gèneres, n'hi ha de bons i de dolents. Un altre autòcrata àrab i figura prominent de la literatura de dictador, el coronel Muammar al-Gaddafi, va aconseguir una sòlida reputació com a escriptor, a partir d'un recull de contes titulats *La mort, La ville, Le village, La terre, Le suicide du cosmonaute, Vive l'Etat des salopards et dix autres nouvelles* ("La mort, La ciutat, El poble, El suïcidi dels cosmonauta, Visca l'estat dels porcs i deu contes més"). Publicat per primera vegada el 1993, fou reeditat internacionalment, uns anys després, sota el títol d'*Escapade en enfer et autres nouvelles* ("L'escapada a l'infern i altres contes"). Dins del pròleg a l'edició anglesa, Pierre Salinger, un dels agregats de premsa de John Fitzgerald Kennedy, afirma que aquests escrits ens atorguen les claus que permeten conèixer millor una personalitat excepcional. L'obra de Saddam Hussein és a l'altre extrem de la categoria literària de dictador. S'inscriu en una tradició familiar i populista: el seu oncle, un exalcalde de Bagdad i un tirà local molt influent, ja va posar el seu gra de sorra, el 1974, publicant *Trois choses que Dieu n'aurait jamais dû créer: les perses, les juifs et les mouches* ("Tres coses que Déu no hauria hagut de crear mai: els perses, els jueus i les mosques"). La seua jugada mestra fou obligar 20.000 centres escolars iraquians a comprar-li'n 50 exemplars cadascun. Resultat: 1 milió de llibres venuts, sense ni tan sols gastar-se un cèntim en publicitat.

Ara bé, què és el que els empeny a escriure, a aquests autors? A més, saben que les crítiques no seran gens sinceres. L'acte de creació "artística" és, potser,

Zabibah et le roi, traduïda al castellà (Zabiba y el rey), continua sent la novel·la més llegida de totes les que ha escrites Saddam Hussein. La llegenda, però, assegura que aquest llibre el va redactar un negre, que més tard seria enverinat perquè no poguera desvetllar la veritat.

una manifestació d'aquesta necessitat que tenen de controlar-ho tot. La ficció, a més, és especialment vàlida per a ells, perquè els ofereix un univers mal·leable. Però hauríem d'excloure Saddam Hussein de la història de la literatura només perquè haja estat un dictador cruel? Hi ha molts escriptors que no han excel·lit, precisament, per les grans qualitats humanes que tenien, i n'hi ha, fins i tot, que han estat despòtics. Ernest Hemingway era alcohòlic, violent i possessiu, i, segons Scott Fitzgerald, tenia "una certa tendència a la megalomania". Fitzgerald també era alcohòlic, violent i patia d'autoodi. William Burroughs, que va matar accidentalment la seua segona dona, era toxicòman i li agradaven els jo-

venets. Byron feia ostentació dels atemptats contra la moral i contra la llei, que cometia sovint, com un paó que s'estarrufa les plomes. Saddam Hussein,

**El seu oncle,
un exalcalde
de Bagdad molt
influent, ja va
posar el seu gra
de sorra, el 1974**

segurament, va tenir més possibilitats que tots ells de posar en pràctica les seues idees. De les quatre novel·les de l'exdictador, *Zabibah et le roi* (en castellà, *Zabiba y el rey*, publicada per l'editorial Hiru, Guipúscoa, 2003), *La Forteresse inexpugnable* ("La fortalesa inexpugnable"), *Des hommes et une cité* ("Alguns homes i una ciutat"), i *Va-t'en, esprit maudit* ("Vés-te'n, esperit maligne"), la primera continua sent la més coneguda i la que millor es ven. Fou publicada l'any 2000 i és una història d'amor apassionat, a més d'una al·legoria política evident. L'heroïna, Zabiba, encarna l'Iraq. El seu marit cruel simbolitza els Estats Units. I el rei, poderós i venjatiu, no és altre que Saddam Hus-

sein. El relat comença com un conte de fades: "Això diu que era un rei gran i poderós. [...] Tenia una influència immensa [...] i inspirava respecte, amor i confiança, alhora que por i admiració. [...] Era un rei que es feia obeir pel poble, de grat o per força." Zabiba, mal casada, s'enamora del rei, amb qui comença una relació. "Creus que el rei ha de ser estricte amb el seu poble?", pregunta el monarca. "Sí, majestat, comesta Zabiba. El poble necessita mesures estrictes, per sentir-se protegit'." Aquestes converses són, per a Saddam Hussein, una mena d'exploració dels seus dimonis personals. El rei sempre té la darrera paraula en aquestes discussions que tracten sobre el poder, la crueltat, la justícia, la naturalesa i la tradició. Una nit, camí de casa, Zabiba és atacada i violada per un estranger de cara tapada que resulta que és el seu home (els americans!) i l'incident ofereix una ocasió perfecta al rei per venjar-se. S'enceta, llavors, una gran batalla, que coincideix amb la data de l'operació Tempesta del Desert, durant la primera guerra del Golf, l'any 1991. Però, al llibre, l'exèrcit americà és vençut simbòlicament, perquè el marit pervers és derrotat. L'ordre es restaura, però, malauradament, ni

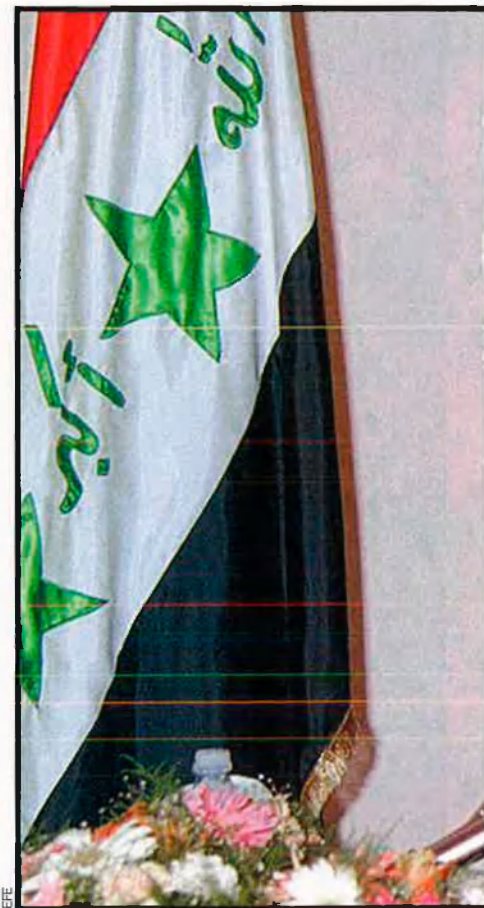
Història

"Aquest relat s'esdevé a Bagdad", explica el diari panàrab *Asharq al-Awsat*, a propòsit de *Va-t'en, esprit maudit*, que va publicar aquest estiu en forma de fulletó de tretze capítols. Encara apareix al portal que aquest diari té a Internet (www.asharqalawsat.com) "Vam trobar uns quaderns preparats per a la impressió. A la primera pàgina hi ha un rètol que diu 'Imprimiu-ho, per favor', seguit d'una signatura i de la data de 18 de març del 2003", continua dient el diari. "Aquest relat s'havia d'imprimir, per tant, en el moment que l'exèrcit americà encetava la guerra que va derrocar Saddam i el seu règim. A la darrera pàgina, hi podem llegir: 'Els beneficis d'aquests llibres seran destinats als pobres, als orfes, als necessitats i a les obres de caritat'."

Zabiba ni el rei encara viuen per veure-ho.

D'una sola embranzida, Saddam va escriure també *La Forteresse inexpugnable*. De la mateixa manera que passava a *Zabibah et le roi*, la trama política està camuflada darrere d'una història d'amor. Els fets se situen l'endemà de la primera guerra del Golf. El llibre conta les aventures d'un vell soldat que s'enamora d'una xiqueta del nord de l'Iraq (una situació que està molt lluny de l'actitud que ha mantingut Saddam Hussein amb els kurds). Una segona línia argumental ens explica com un criat fuig amb la germana del seu amo, la qual cosa fa al·lusió directa al sentiment de Saddam Hussein, que se sentia traït pels kuwaitians. Després vingué una tercera novel·la autobiogràfica, *Des hommes et une cité*, que descriu l'èxit del Baas, el partit del règim. Saddam Hussein orienta les seues passes com a novel·lista cap al seu gènere preferit: la literatura de guerra. *Va-t'en, esprit maudit* és la història del combat d'un noble àrab, Saleem, contra els seus enemics americans i jueus (disfressats ací de tribus estrangeres de temps antics), un atac que ens recorda els atemptats de l'11-S.

En aquest punt de la seua carrera literària, l'hegemonia americana i jueva esdevé una obsessió per al dictador, que posa punt final al relat els dies que precedeixen la guerra del 2003 (no és estrany que les forces iraquianes no tingueren cap estratègia preparada en aquell moment). L'editor presidencial, Al Hourriyah ("llibertat"), va poder imprimir-ne 40.000 exemplars abans de la presa de Bagdad. El nom de Saddam Hussein no apareix enlloc, com tampoc no apareixia en els llibres precedents. Prefereix la fórmula de "novel·la del seu autor". És fàcil comprendre per què els serveis d'informació americans, britànics i israelians van analitzar detalladament aquests relats extravagants d'heroisme i de sacrifici. Avi Rubin, exagent del Mossad, està convençut que el pas de Saddam Hussein explica la còlera que dirigeix contra objectius més vastos, com ara la civilització occidental i els jueus. "De fet –ens explica–, sempre hi descriu una infantesa infeliç." La seua infantesa no té res a envejar a la

**Fill d'una
prostituta,
amb 10 anys
fou víctima d'una
violació col·lectiva**

dels protagonistes de les novel·les. Fill d'una prostituta, fou víctima d'una violació col·lectiva quan tenia deu anys. Durant l'adolescència, va veure com li barraven l'entrada a una prestigiosa escola militar iraquiana.

Furiós amb aquest rebuig, s'associa amb la CIA per assassinar els comunistes iraquians –uns anys més tard, es gira contra els americans i envaeix Kuwait–. Per al personatge de Zabiba, segurament es va inspirar en la seua quarta esposa, Imam, quaranta anys més jove que ell, amb la qual es va casar ara fa uns anys, quan ell en tenia seixanta-tres.

Crítiques

“El que va dirigir la mare de totes les batalles, el pare de les derrotes, Saddam Hussein, ens va deixar un bonic relat, calcat del model dels fulletons dels beduïns”, assenyala el diari saudita *Al-Riyadh*. “El títol babilònic, tràgic, estrany, del llibre *Va-t'en, esprit maudit* ens incita a preguntar-nos: qui és aquest esperit malleït que va eixir de l'Iraq?”. “Els iraquians afirmen que *Va-t'en, esprit maudit* és una profecia de Saddam, on fa referència al seu derrocament i a l'acabament del règim iraquí”, va escriure, per la seua banda, el diari panàrab *Al-Hayat*, segons el qual “l'estil del relat, en general, és certament millorable”.

confiar als altres la tasca d'immortalitzar-lo sobre el paper, o al cinema (*Les jours longs*, “Els dies llargs”, retrat del president escrit per Abdel Amir Mua'la Saddam, fou adaptada al cinema pel realitzador egipci Toufic Salih), però no li van agradar gaire aquests arranjaments. L'any 2000, per tant, s'hi va posar ell mateix, i va redactar les 160 pàgines de *Zabibah et le roi*. Segurament, no n'era l'autor real. La llegenda diu que la novel·la li la va escriure un negre, que més tard seria enverinat perquè no poguera desvetllar la veritat. Però, si és cert que Saddam Hussein no va escriure tots els mots de *Zabibah*, no hi ha dubte que, ara per ara, és ell qui escriu les seues obres. No podem saber si el llibre que té a les mans ens oferirà algun interès, encara que siga com a curiositat. Potser, però, l'ajudarà a suportar la prova de l'empresonament i del procés judicial, com va passar amb Oscar Wilde (condemnat a dos anys de treballs forçats per delictes d'homosexualitat, el 1895).

Ara bé, coneixent l'obra de Saddam Hussein, dubtem molt que ens pugua oferir una “Balada de la presó d'Abu Grhaib” (en al·lusió a la *Balada de la presó de Reading*, d'Oscar Wilde).

Jo Tatchell

© Prospect

Traducció: Maite Insa

Segons ha explicat Amin al-Isa, de l'editorial londinenca As Saqi Books, especialista en literatura àrab, els iraquians compraven els llibres de Saddam Hussein per curiositat: “Volien saber fins a quin punt n'estava, de tronat, Saddam.”

No hi ha dubte que, ara per ara, és ell qui escriu les seues obres

de colors cridaners que s'exhibeixen a les parets dels seus palaus.” És clar que, abans de la guerra, els llibres de Saddam Hussein sempre rebien crítiques ditiràmiques. “Una prosa literària que supera totes les d'aquest segle”, afirmava la premsa local, a propòsit de *La Forteresse inexpugnable*. Segons Amin al-Isa, de l'editorial londinenca As Saqi Books, especialista en literatura àrab, els iraquians compraven els seus llibres per curiositat: “Volien saber fins a quin punt n'estava, de 'tronat', Saddam.” A l'Iraq, el dictador gairebé ja havia deixat de banda la ficció. En tenia prou de

Podem veure, per tant, que la literatura de dictador és, al capdavant, un gènere autobiogràfic. Però, i l'estil? Saddam Hussein és un escriptor ben dotat? Per fer-ne una anàlisi sense prejudicis, es va enviar *Zabibah et le roi*, sense dir-ne l'autor, a alguns especialistes. Després de comprometre's a donar-ne una opinió, l'editora de Mills and Boon (una editorial britànica especialitzada en novel·les roses) se'n va desdir, perquè en va descobrir l'autor. En canvi, JoJo Moyes, premi a la Millor Novel·la de l'Any de l'Associació Britànica d'Autors de Novel·les Sentimentals, va voler acceptar el joc. Va trobar que l'estil era horrible. Als quatre primers paràgrafs hi havia més de tretze preguntes retòriques, i va arribar a la conclusió que l'únic que havia de fer un autor era trobar els seus lectors. “Temia que fóra d'Ossama bin Laden o d'Alastair Campbell [exconseller de Comunicacions de Tony Blair]. Però quan vaig saber de qui era, no em va estranyar gens. L'estil narratiu que mostra és l'equivalent literari als frescos